

Отже, англійська церква прагнула позбутись впливу іноземного володаря в уособленні папи, хотіла при цьому залишатись православною і не хотіла йти протестантським, еретичним шляхом. Тому поставало питання: «Якщо не папа, то хто ж тоді має очолити церкву, захистити її від ересі?». Ці повноваження почали покладатись на короля, як представника боротьби англійського народу проти чужої, тобто папської влади.

За королівською прокламацією 1534 року кожен англійський єпископ мав присягнути на вірність королю як верховному главі церкви. Люди, які боялися революційного протестантського руху в церкві, зміцнилися в своєму бажанні залишатися вірними папі, тому що ніяк не хотіли бачити світську особу у ролі глави. Тому король починає переслідувати як бунтівників тих, хто присягав йому лише як главі держави, але ніяк не хотів присягати йому як главі церкви. Звідси і гоніння на католиків, яке спонукало їх до обурення, відчайдушних заходів тощо.

З іншого боку, Генріх VIII хотів захистити Англійську Церкву від ересі і переслідував протестантів, але протестантизм виграв тим, що король збунтувавшись проти Римської Церкви, переслідував папістів, наказував проповідникам вчиняти протиправні дії проти Римської Церкви, її зловживань, проти людських вигадок у справах божественних. Але те ж саме робили і протестанти, постійно проповідували проти зловживань Римської Церкви, прагнули знищити все те, що, за їхніми словами, було людським вимислом і ересю [4]. За яким же правом вони вважали те чи інше людським вимислом і ересю? Абсолютно довільно. А в новій Англійській, або ж так званій Англіканській Церкві хто вирішував спірні питання і встановлював вчення? У неї був папа, глава Церкви, король. Але, по-перше, люди з протестантським напрямом бажали звільнитися від авторитету духовного глави Церкви зовсім не для того, щоб підкорятися авторитету світського папи; по-друге, на якій підставі король вирішував спірні питання? На підставі власного свавілля.

У своїй боротьбі з прихильниками папи, переважно ченцями, Генріх VIII не втримався, підпав під вплив осіб, відданих протестантизму. Це викликало незадоволення людей, які боялися ересі, і багато хто віддав перевагу краще залишитися при папі, ніж йти за світським главою Церкви до протестантизму. Інші, щобажали йти швидко по дорозі, прокладеній німецькими реформаторами, були незадоволені боязкими кроками Генріха і не хотіли визнавати за ним папської влади, права встановлювати вчення Церкви [4].

Таким чином, Генріх, встановлюючи свою національну Церкву, знаходився між двома вогнями, між католиками і протестантами. І ті і інші, чинячи опір волі короля як глави Церкви, були бунтівниками і піддавалися переслідуванням. Почалася сильна боротьба. Але в боротьбі між двома крайнощами Англіканська Церква, відірвана від Церкви Вселенської, надана сама собі, сваволі свого голови, носилася хвилями випадковостей то туди, то сюди, то прагнула йти по протестантській дорозі, то раптом зупинялася, відбувалася реакція, то знову починався протестантський рух. Так було весь час за правління династії Тюдорів.

Таким чином, за часів правління Генріха VIII розпочався тривалий процес становлення Англіканської церкви як державної. При цьому король зіткнувся з численними проблемами, що виражалися у супротиві населення, яке ще не було до кінця готове до відокремлення від Римської церкви. Справу Генріха в подальшому продовжили його нащадки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резайкин Д.Н., Лезина Е.П. История возникновения государственной религии в Англии. Международный студенческий научный вестник. 2017. № 3. С. 4-6.
2. Ивонин Ю. В. Внешняя политика Англии второй половины 20-х гг. XVI в. и начало реформации Генриха VIII, вып. 1. Горький. 1974. С. 22-23.
3. Susan Brigden. New worlds, lost worlds: the rule of the Tudors, 1485-1603. Viking Penguin, 2001. 433 p.
4. Robert Lacey. The Life and Times of Henry VIII. London: Book Club Associates, 1972. 364 p.
5. Morris T. A. Europe and England in the Sixteenth Century. Routledge, 1998. 422 p.

УДК 94:304.3:37-055.2''194/195''

Погуляка Богдана,
студентка 051 групи,
СумДПУ імені А.С.Макаренка,
м. Суми, Україна

УМОВИ ПРОЖИВАННЯ ТА ПОБУТ ЖІНОК-ОСВІТЯН У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 40-Х – 50-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена дослідженню впливу політичних, соціально-економічних чинників на умови проживання та побут жінок-освітян у другій половині 40-х – 50-х років ХХ століття.

Ключові слова: умови проживання жінок-освітян, побут жінок-освітян, дозвілля жінок-освітян.

Poguliaka B.S. Living conditions and living of women educators in the second half of the 40's - 50's of the XX century. The article is devoted to the study of the influence of political, socio-economic factors on the living conditions and life of women educators in the second half of the 40's - 50's of the XX century.

Key words: living conditions of women educators, life of women educators, leisure of women educators.

Постановка проблеми. Проблема умов проживання та побуту жінок-освітян у перше повоєнне десятиліття є актуальною та своєчасною. Відтворення загальної картини повсякденного життя дасть змогу усвідомити, як суспільно-політичні, культурні та освітні процеси, що відбувалися в нашій державі впливали на умови проживання та побут жінок-освітян. Дана тема має суспільно-політичне, освітнє та практичне значення.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити побутовий уклад життя жінок-освітян у другій половині 40-х – 50-х років ХХ століття та схарактеризувати основні види дозвілля жінок-учителів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми умов проживання жінок-освітян присвятили свої праці П. Бондарчук, С. Зубкова, Л. Ковпак. Великої уваги дослідженню побуту та дозвілля, медичного забезпечення жінок-освітян надавали Ю. Курносов, Т. Марусик, В. Юрчук. Великого значення дослідженню дозвілля жінок-освітян надавали А. Бондар, Л. Буцик, М. Грищенко.

Виклад основного матеріалу. Умови проживання та побут жінок освітян у другій половині 40-х – 50-х років ХХ століття, як і інших категорій населення були надзвичайно складними. Наприкінці 1940-х років проводиться ряд заходів, які б мали поліпшити життєві умови. Планувалося будівництво житла для жінок-освітян при кожній сільській школі за кошти самооподаткування. До 1954 р. сільські освітяни отримали лише половину від запланованої житлової площі. Більшість жінок-освітян у цей період проживали в найманих квартирах, які були в аварійному стані [8, с. 114].

Жінки-освітяни були змушені по декілька разів на рік змінювати місце проживання. Причиною було те, що сільські ради іноді обкладали податками власників будинків, у яких жили жінки-освітяни, і в результаті господарі вимагали звільнити квартиру.

У 1954 р. була прийнята постанова Ради Міністрів СРСР «Про будівництво житлових будинків для вчителів сільських шкіл». Але будівництво постійно зривалося через постійний дефіцит будівельних матеріалів: цегли, заліза, деревини. Річний план будівництва вчительських будинків був виконаний менше ніж на половину [9, с. 127].

Повільний темп вирішення проблеми державного забезпечення жінок-освітян житлом, призвів до того, що почало розвиватися індивідуальне житлове будівництво. З 1954 р. розпочалося його кредитування. Саме від освітян надходило безліч заяв з проханням надати кредити під будівництво [1, с. 83].

Таким чином, у цей час спостерігається лише незначне поліпшення житлових умов жінок-освітян. Через погані умови проживання вони були змушені, частіше за все, переїздити до інших регіонів, або змінювати сферу діяльності. Умови, у яких проживали педагоги були жахливими. Квартири в аварійному стані, з тріщинами на стелях.

Не кращою була ситуація із житловою проблемою і у містах. Квартири надавалися у розпорядження міської профспілки, яка розподіляла їх у порядку черги. Лише мізерній кількості сімей пощастило заселитися в ці квартири. Переважна більшість жінок-освітян міст проживала у найманих помешканнях. Вони роками чекали на власну квартиру у профспілкових чергах. Таким чином, протягом досліджуваного періоду житлові проблеми жінок-освітян та їх сімей залишалися не вирішеними [4, с. 36].

З побутом та предметами особистого вжитку жінок-освітян в досліджуваній період також була складна ситуація. Найбільше було проблем з одягом. Придбати тканини, хутро, шкіряне взуття можна було у Львові – Центрі моди. Проте дістати це все звичайній жінці-освітянці було надзвичайно складно та майже неможливо. Тому вони користувалися послугами швачок, або шили одяг самі [5, с. 45].

Професія педагога вимагала скромної та акуратної зачіски. Жінки-освітяни в цей час відрощували волосся, аби було більше варіантів для зачісок. У моді були завивки з довгого волосся, укладки кільцями над чолом, різноманітні зачіски з косами. Причесане і укладене волосся натурального кольору було обов'язковим атрибутом зовнішнього вигляду радянських жінок-освітян. Таким чином, у повсякденному житті жінок-освітян виникали складнощі не лише з житлово-комунальним забезпеченням, а й з побутовим обслуговуванням.

Стосовно питання віри та релігії, то в цей час у радянській системі церква була відокремлена від держави, у тому числі й від школи. Усі педагоги повинні були вести атеїстичну пропаганду. Жінки-освітяни не мали права відкрито виражати свої релігійні переконання, вони повинні були здійснювати атеїстичне виховання учнів. Жінки-освітяни повинні були сприяти тому, щоб жодному учневі не закортіло піти до церкви та взяти участь в релігійних обрядах [2, с. 52].

Та все ж таки більшість жінок-освітян були віруючими людьми, і залишалися прихильниками релігійних свят та традицій. Удома, таємно, у сімейному колі вони святкували Різдво, Великдень, Трійцю. Таємно брали участь і в проведенні деяких обрядів. Наприклад, відспівування покійників, хрещення немовлят. Оскільки жінки-освітяни в силу своєї діяльності не могли самостійно хрестити своїх дітей, то замість них у цьому обряді брали участь їх родичі. Набагато складнішим було проведення обряду поховання. Тут без особистої участі обійтися було неможливо. Тому, жінки-освітяни на свій страх і ризик запрошували священнослужителів для відспівування небіжчиків [6, с. 64].

Дозвілля жінок-освітян також було скромним та багато в чому обмеженим. Держава усіяко намагалася контролювати процес дозвілля та відпочинку громадян. Натомість намагалася залучити їх до різноманітних гуртків та товариств. А жінкам-освітянкам через значний об'єм роботи бракувало часу на систематичне

відвідування гуртків та товариств, тому керівництво профспілок змушувало їх це робити. Також з метою підтримки діяльності гуртків та популяризації художньої самодіяльності серед населення щорічно профспілковими комітетами організовувалися огляди [10, с. 25].

Жінки-освітяни виконували на цих оглядах народні пісні, пісні сучасних композиторів, грали на народних музичних інструментах, декламували вірші українських та російських поетів, показували уривки з п'єс, виконували народні танці. Безумовним елементом репертуару були твори радянських авторів, у яких прославлялися вожді, партія та досягнення соціалізму [10, с. 25].

У цей час жінками-освітянками активно проводилися екскурсії, з метою ознайомлення учнів з різними куточками держави. Улюбленою формою відпочинку педагогів був перегляд кінофільмів, відвідування театральних вистав. Особливо любили жінки-освітянки читати книги, таким чином розширювали свій кругозір та самовдосконалювалися. Освітянки, з усіх категорій населення, звісно найчастіше відвідували бібліотеки та читальні зали. Звичайно, у цьому була передусім професійна необхідність, вони повинні були поповнювати свій багаж знань, знайомитися з новою дидактичною та науковою літературою. Але і любов до книги вела їх у стіни бібліотеки. Організовувалися в цей період читацькі конференції, виставки нової літератури, зустрічі з письменниками та поетами [7, с. 42].

Звісно, що радянське дозвілля – це перш за все державні свята. Святкували жінки-освітянки річницю жовтневих подій 1917 р., 8 Березня, 23 Лютого, 1 Травня, Новий рік. Про ці свята вони обов'язково розповідали учням, вони проводили інформаційну роботу, виховні години, на яких повідомляли історію свята. Учні до кожного свята готували художні номери: співали, танцювали, декламували вірші [3, с. 96].

Чи не найбільшого значення партійне керівництво надавало таким святам, як річниця жовтневих подій 1917 р. та 1 Травня. У передсвятковий день у школах, підприємствах, колгоспах і радгоспах організовувалися зустрічі з ветеранами революції, праці, війни, передовиками виробництва. На святкування 1 Травня проводилися походи шкільних колективів на природу на «маївку». Влаштовувалися масові гуляння з танцями, співами, конкурсами та розіграшами [10, с. 28].

Та все ж найголовнішим для жінок-освітянок було свято 8 Березня. У цей день жінки були в центрі уваги, отримували безліч привітань від колег. Це свято відрізнялося від інших тим, що обов'язково супроводжувалося урочистими зборами жінок на яких відзначали передовиків, запрошували для нагородження представників партійних і освітніх органів, почесних гостей. Жінки-освітянки організовували концертну програму для себе та для глядачів. Після завершення офіційної частини жінки-освітянки збиралися колективом, влаштовували застілля, танці, співали пісень [10, с. 29].

Не менш улюбленим святом у жінок-освітянок був Новий рік. Педагоги разом зі своїми учнями готували карнавали, на які запрошувалися батьки та місцеве населення [10, с. 31].

Таким чином, жінки-освітянки брали активну участь у державних святах. Це було невід'ємною частиною їхнього дозвілля. Педагоги полюбили бути в колі товаришів по колективу, отримувати щирі привітання від колег. Але навіть на неофіційних святкуваннях потрібно було стримувати себе, поводитися скромно, не говорити зайвого. Певна ідеологічна регламентація діяла навіть під час неформальної частини святкування.

Висновок. Отже, протягом 40-х – 50-х років ХХ століття здійснювалися спроби вирішити основні проблеми умов проживання та побуту жінок-освітянок. Та все ж таки не було досконало вирішено питання житла та побутового обслуговування. Через обмеженість фінансування та дефіцит будівельних матеріалів зведення житла для педагогів йшло повільними темпами. На середину 1950-х років майже половина сімей жінок-освітянок проживала в орендованих приміщеннях, які часто не відповідали санітарно-гігієнічним нормам. Незадовільною була і сфера побутових послуг через її малорозвиненість. Бракувало перукарень, ательє, закладів по ремонту промислових товарів.

Основними видами дозвілля жінок-освітянок були: участь у гуртках художньої самодіяльності, читання книг, ознайомлення з різноманітними регіонами під час екскурсій, відвідування кінотеатрів та театрів, святкування державних та релігійних свят. Разом з тим, постійний контроль держави за вільним часом своїх громадян не дозволяв жінкам-освітянкам використовувати його у своє задоволення. У цих умовах їм доводилося пристосовуватися до реалій радянського способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар А.Д. Розвиток суспільного виховання в Українській РСР. Київ: В-во Київського ун-ту, 1968. 252 с.
2. Бондарчук П.М. Релігійність населення України у 40 – 80-х роках ХХ ст.: соціокультурні впливи, особливості, тенденції змін. Київ: Інститут історії України НАН України, 2009. 381 с.
3. Грищенко М.С. Нариси з історії школи в Українській РСР (1917-1965). Київ: Радянська школа, 1966. 260 с.
4. Грищенко М.М. Розвиток народної освіти на Україні за роки радянської влади. Київ: Радянська школа, 1957. 44 с.
5. Ковпак Л.В. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1945–2000 рр.). Київ: Інститут історії України НАН України, 2003. 250 с.
6. Колосова К.А. Школи України на новому етапі. Київ: Радянська школа, 1960. 89 с.
7. Курносов Ю.О. Інтелігенція Української РСР і науково-технічний прогрес (1959 – 1970-ті рр.). Київ: Наукова думка, 1975. 207 с.
8. Народна освіта, наука і культура в Українській РСР. Статистичний збірник. Київ: Статистика, 1973. 224 с.
9. Народне господарство Української РСР. Статистичний збірник. Київ: Статистика, 1957. 264 с.

10. Юрчук В. І. Культурне життя в Україні у повоєнні роки: світло і тіні. Київ: Асоціація «Україно», 1995. 80 с.

УДК 94:323.1(438)"183/187"

Мажар Артем,
Студент ННППМВ
СумДПУ імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

ПОЛЬСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ (30-70 РР. ХІХ СТ.)

У статті зазначено про результати Віденського конгресу 1814-1815 рр. стосовно польського питання, охарактеризовано політичні умови проживання поляків в Австрії, Пруссії та Росії, проаналізовано результати національно-визвольних повстань та вказано зміни у польській національній політиці влади.

Ключові слова: Віденський конгрес, Царство Польське, Микола I, національно-визвольне повстання, репресії, велика еміграція.

Mazhar A. V. Polish national question (30-70 years of the XIX century). The article mentions the results of the Congress of Vienna of 1814-1815 on the Polish question, describes the political living conditions of Poles in Austria, Prussia and Russia, analyzes the results of national liberation uprisings and indicates changes in the Polish national policy...

Key words: Congress of Vienna, Kingdom of Poland, Nicholas I, national liberation uprising, repressions, large emigration.

Постановка проблеми: в історії польських земель була велика кількість важливих подій, особливо багато їх сталося в 30х–70х рр., ХІХ ст., які в подальшому впливали на історію Польщі та призводили до напружених стосунків з деякими сусідніми народами, адже саме в цей час відбувалася запекла боротьба польської нації за своє возз'єднання та державну незалежність. Через це виникає потреба в висвітленні процесів що відбувалися на польських землях в зазначений період.

Аналіз актуальних досліджень: проблему польського національного питання досліджували польські та українські вчені В. Грабеньський, Г. Дильонгова, М. Кречіш, В. Лушай, М. Тимовський та ін., а також дослідники з інших країн Н. Дейвіс, А. Тарас. В дореволюційний період дана проблема була частково відображена в працях С. Максимова.

Мета статті: висвітлити боротьбу польського народу з поневолювачами, проаналізувати результати польських національно-визвольних повстань та вказати на зміни у польській національній політиці влади в 30х–70х рр. ХІХ ст.

Виклад основного матеріалу: Згідно з рішенням Віденського Конгресу 1814–1815 рр., на більшій частині польських земель утворювалося Царство Польське, яке входило до складу Російської імперії. До Пруссії відходила Познань і Бидговщина, а Краків був перетворений на вільне місто під спільним контролем Російської та Австрійської імперій і Пруссії. В 1815 році імператор Олександр I надав полякам Конституцію. Згідно з нею Царство Польське мало власний Сейм, уряд, армію та суд, також всі посади мали займати етнічні поляки, проте Олександр I та його брат намісник Царства Польського Костянтин Павлович порушували цю обіцянку. Олександр I помер 1 грудня 1825 року і новим імператором став Микола I, який зайняв жорстку позицію стосовно польських земель. Поступово поляки почали радикалізуватися, що призвело до Листопадового повстання 1830 року [с. 24-29].

У Краківській республіці після її створення в 1815 році було затверджено Конституцію. Виконавчою владою став Сенат, членів якого обирали представники від сільських та міських общин, громадяни проголошувалися рівними, католицизм визнали офіційною релігією, але захищалися права інших релігій, було дозволено мати власну жандармерію та міліцію.

У австрійській частині польських земель імператор Франц I патентом 1817 року розділив населення на 4 класи, а саме на духовенство, магнатів, дворянство та королівських міщан, вони мали право на місця в сеймі, ще одним державним органом став Місцевий комітет, який складався з виборних від станів та чиновників. На чолі обох державних структур головував президент губернії. Лише львівський шляхетський суд міг покарати представників цих станів. Було відновлено роботу Львівського університету, а польська мова могла викладатися в якості не обов'язкового предмета.

В пруській частині польських земель Фрідріх-Вільгельм III у своєму маніфесті від 15 травня 1815 року обіцяв дозволити полякам вільно використовувати свою мову, створити власне військо, ставати чиновниками та призначити намісником етнічного поляка. Фактично з усього обіцяного було виконано лише пункт про намісника, яким став князь Антоній Радзивілл, що одружився з представницею пруської монаршої династії. Польські землі на правому березі Вісли були відторгнуті, а польська мова лише обмежено використовувалася в місцевому управлінні та освіті [с. 552-555].

Придушення національно-визвольного Листопадового повстання 1830 року в Царстві Польському започаткувало процес обмеження польських автономних прав. Після указу Миколи I про відміну Конституції